

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkek a szer-
Égészre — — — — —	8 kor.	a lapot tagdíjaikért kapják.	kesztősegnek, az előfizetési pénzek a néz
Félévre — — — — —	4 -	—	i, — az esetleges reklamációk pedig 4
Negyedévre — — — — —	2 -	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatrainak küldendők.

Venite, exultemus Domino!

(K.) Titokzatos öröm járja át a szíveket. Tizenkilencszázadszor közelget már a szent karácsony, szent éj terül el mindenütt; a képzelet visszaszáll azon mezőkre, melyek fölött az angyalok jártak; Dávid városa, a kigyúlt fényes csillag, a betlehemi barlang és a jászol, az ő próféta születésének helye és sirja, a szegény pásztorok nyája és legelője, az őrváltások szokása és módja, a legeltetés, az itatás és pihentetés ideje és helye, az angyalok örvendés éneke, egy szóval a keresztény világ vallásos életének és költészetének esodálatos tárgyai, szent jelenetei ismétlődnek és térnek vissza, ma a szent karácsony napján — a békesség ezen szent ünnepén újból hozzánk.

A szent karácsony a szeretet és békesség magasztos ünnepe. Az Ur Krisztus, a testé lett örök Ige, a világtörténelem legnagyobb igazsága szétnyitja ma az eget, a mennyországba alá száll; a mit a bűn elrontott a megváltás ökonomiájában, így jóvá teszi és az embert szeretetben és szabadságban, szentségben és igazságban újjá szüli és magához emeli.

Az Ő lejövele csendes és egyszerű, mint a korán esett harmat. Augusztus udvarában — a világ központján mint fejedelmi sarjnak nem tesznek születésére fényes előkészületeket, — sőt hazájában Jeruzsálemben sem tudnak róla „... mundus eum non cognovit... sui eum non receperunt...“

Az ég azonban gondoskodik fejedelme kísértéről. Születésekor a betlehemi mezőkre leküldi angyalait; fényesség ragyogja körül a virrasztó pásztorokat és tudtul adja bennök és általok a küzdelmekbe belefáradt emberiségnek a nagy örömet: „ma született az Ur Krisztus Dávid városában.“

A keresztény világ Krisztus születésének öröm-

ünnepét üli ma. Ezen örömünnep főséges hangulatába ma tizenkilenc századszor vág bele a menyeyei sereg sokaságának ujjongása: „Dicsőség a magasságban Istennek és a földön békeség a jóakaratu embernek.“ — Tizenkilencszázad: orzengette már az éjféli karácsonyi szent misék áhítatos csendjében az emberiség könnyes szemekkel, földig megalázva, sokszor vérző-szívvvel az angyali karok után ezen örömeiket és mégis az égi békeség helyett hányszor fogta el és ülte meg visszavonás, egyenetlenkedés és pártoskodás a szíveket. A dicsőítés helyett hányszor adózott hidegséggel, közönyösséggel, sőt határozott szeretetlenséggel a megszabadított ember az ő Megváltójának?

Milyen elriasztó és szomorú az a kép, melyet az Isten szeileme nélkül tengődő társadalom nyújt! Mily hidegek, fázósok a szívek, melyeket az Ur Krisztus szeretete és szent békéje nem tölt be! O mert nagy az úr, mely Isten és ember között a bűn következtében támad! Mint hányja és akarja felforgatni az emberi szenvedély csupán hatalmi túlkapásból sokszor a társadalom alapjait, a békesség és az együttműködés helyett forrongást, mérget, igazságtalanságot és egyenetlenkedést lehelvén bele! Am ezzel szemben mint törekednek némely áldásos lelkek szívük erősségével, hitük szent gerjedelmével, szeretetük forrásával, a hit, az erkölcs, az igazság palládiumát — a tizenkilencszáz éve kitűzött szent lobogót hitvallói hősiességgel megvédelmezni, áldozataikkal, szenvedéseikkel és ha a szükség úgy kívánja, életükkel is épen fennen lobogtatni!

Hála Istennek! Vannak s állandóan sokasbulnak ezen nemes lelkek. Megértik ezek az angyalok szövegét s megértetik azokkal is, kiknek szívök hi-

degsége nem melegült még fel a Megváltó szent-
séges szivéből kiáradó égi tüztől. „Ignem veni
mittere in terram . . .” és a világ, a társadalom,
a család, az egyén csak akkor lesz igazán boldog,
ha ezen szent tűz mindeneket meggyújt. „ . . . et
quid volo, nisi ut accendatur . . .”

Fogjuk föl kezünket, kulcsoljuk össze azokat
és adjunk hálat a mi Urunknak Istenünknek! A
dicsőség, a békeség, az imádás és hálaadás szózata,
mely ma az égből száll alá, emelje fel szivünket
és kösse össze szeretetben és örömben az egész
emberiséget.

Venite, exultemus Domino!

Minden az örök Igazságon kívül eltűnik a nap
alatt. Századok dűlnek a sirba, melyeknek előnyeit
elfelejti az utókor. — a haragos időre reáborul a
megsemmisülés árnya, népeket és nemzeteket szag-
gát szét az idő és darabol fel az enyészet.

Csak az örök igazság, az égből ma lejött édes
Megváltó él és fog élni: hiszen örökön trónol az
idők fölött.

Ő a századok visszahagyott eszményképe, a
keresztény hitélet vezető lelke, a ki után minden
szívnek indulnia kell; — ő a népek és a nemzetek
közös találkozó pontja, az állhatatos szívek csendje,
a sóvárgó lelkek békéje, az örökkévaló király Juda
törzséből, a kitől a királyi pálca soha elvétetni nem
fog, az idők és az emberek végtelen hatalmu Istene

„Venite, adoremus et procidamus ante Deum!”

Azért Őreá irányoztatók ma szemeiteket. Jöj-
jetek, imádjuk Őt és hajtsunk térdet mindnyájan. Ő
a mult és a jövő királya. Aldás, dicsőség, bölcsesség
és hálaadás, tisztelet, hatalom és erősség legyen a
mi Istenünknek — a ki született ma Betlehemben.

Dicsőség Istennek! Békekesség az embernek!

A f. é. XIII. sz. püspöki körlevélből

Szentséges Atyánk pápaságának 25-ödik évfordulója iskolai ünnepélyvel
való megülvése.

Jövő év márczius 3-án lesz huszonötödik éve
annak, hogy XIII. Leó pápát a Sixtinában megko-
ronázták. Elődei közül alig értek hárman ily hosszú
uralkodási időszakot. Mindannyian: Szent Péter,
VI. Pius, IX. Pius. — válságos idők kiváltságolt
alakjai.

A gondviselő Isten minden bajnok megadja or-
vosságát, minden kornak megadja a maga emberét.
Szent Atyánk a szó valódi értelme szerint provi-
dentiális férfiú, a ki a legnehezebb idők járását te-
relte jobb irányba. És míg e negyed század hatal-
mát csak növekedni látja, áldásain őt világrész osz-

tozik. Erkölcsi fényben, szellemi hatalomban méltán
sorakozik dicső elődei mellé. Tevékenységének ha-
tásai őt VII. Gergely és III. Ince mellé helyezik.
Csakhogy a míg nekik a siker eszközeül Isten az
emberi erők nagyságát is megadta, addig szent-
séges Atyánknak önnön lelkének nagyságán kívül
úgyszólván csupán egy, természetfölötti tényezőt
juttatott: — a lenézett, a kicsinyelt, a megvetett
imádságot. Osodálatos szent Atyánk életében a ter-
mészetfölötti elem működése. E nélkül a szemünk
előtt kifejtett nagy okozatok láncolatát alig leszünk
képesek megérteni.

Midőn diadalmas pápaságában Szent Péter ko-
rához érkezik, méltán mozdul meg a katolikus vi-
lág ünnepelni őt.

Róma és a pápaság a lelki élet melegének
kútfeje. Innen árad a hő a társadalom legszélsőbb
rétegeibe, termővé lágyítva az erkölcs számára min-
den rögöt. Minél jobban kitárja egy nemzet szívét
Rómának, jótékony melegének kiáradása reá annál
hatékonyabb.

Fordítsuk azért e nevezetes évfordulón figyel-
münket és ifjúságunknak lelkét egy fényesünnepély
eszméivel és benyomásaival mi is Róma felé. Méltán
lehet emelkedett ünnepünk hangulata, méltán
szárnyalhatnak magasán annak eszméi, mivel Isten
különös kedvezésének kell fogadnunk Szentséges
Atyánk hosszú életét és mivel oly férfiút magasz-
talunk, a kinek nevelkedése minden szépet és ne-
meset ifjú korában is nagyra becsülő lelke hívó,
vonzó példa lehet, a mely segíteni fog emelkedni a
szellemi és erkölcsi értékek magaslataira, a hová
növevényeink szellemét emelni kívánjuk. Vonzani
fogja őket a maga példája után, hogy haladjanak
rényeinek illatában.

Mennyi vágygylal és szeretettel csüngött gyöngé-
testben élő szelleme fiatal korában a szép tudomá-
nyok nemesítő tanulságain! És mivel lelkében fej-
lesztette és megővta az érenyek összhangját, nehé-
ségek között megőrizte az Istenbe vetett bizodalmon
alapuló lelki nyugalmat és kitartást; mivel sem a
testnek szolgálása által méltatlanná, sem a kevély
gondolkodás által alkalmatlanná nem vált a szellemi
kincsek befogadására; azért elméje és szíve ifjú
korában nagy értékek birtokába jutott.

Ezekhez tudta mérni a jelenségeket, a melye-
ket később változatos élete folyamán akár az em-
berekben, akár az eseményekben, akár a tudomá-
nyok fejlődésében látott. És mivel teljes volt lelke
tartalmában a harmonia, nem ingott meg, hanem a
világ-események létrejöttének színterére helyezve is
tudott *magába vonulni*. Minél többet ismert meg a
közvetítő okokból, a melyek az egyesek és a világ
sorsát, vagy erőit igazgatják, annál több szállal fű-
ződött áhitata és hűsége a mindeneknek végső kút-
fejéhez. Így lett lelkének uralkodó irányává az a
bölcsesség, a melylyel századának eszméit fölérteni,
majd mint pápa biztos nyugalommal és ítéllettel föl-
tárni, meghallgatóinak elméit azok útvesztőiben a

helyes felfogásra irányítani tudta. A gondolkodás téreire felvonuló annyi újdonság, annyi ellenmondó magyarázat kavargásai között meg nem zavarodott; el sem zárkozott azok előtt, — észrevett, látott, megdöntölte mindent és lelkebe vonulván, megértette mindent Istenben: quem vidit, quem amavit in quem credidit, quem dilexit: a kit szemlél, a kit kedvelt, a kiben hitt, a kit szeretett.

Most, midőn a szülők is megfélemlülve kezdik látni a hit és áhitat híján felnőtt fiatalok szörnyű eltévelyedéseit; a visszaszítító felületességet, amelylyel a komoly munkaszeretet és kötelességtudás helyett, illő szerénység és meggondolkodás helyett oly ijesztően gyorsan és biztosan mondanak ítéletet minden fölött: most sokan (Istennek hála) keresni kezdik a katolikus iskolákat és nevelő intézeteket. Bizalmuk az egyház közelébe vonzza őket; hogy annak hagyományai és behatása gyermekeikben óvja és fentartsa a meg nem metyelgett ifjú test épségét, erejét, ékességét és munkabírását, — Isten féltelme által szívükben fentartsa a kegyeletet a szülők iránt, részvétet és érdeklődést embertársaik iránt, a hitet és érzéket az erények és a jellem fedhetlensége iránt.

Semmi sincsen, a mi inkább összhangjában volna a szülők reményeivel és a mi feladatunkkal, mint hogy a jelen kereszténységnek és diadal ünnepeére gondolva oly elmélkedésekbe mélyedjünk, a melyek méltók szentséges Atyánkhoz és a melyek kifejezésre jutván alkalmasok növendékeink figyelmét foglalkoztatni és XIII. Leó pápa alakját maradó benyomásokkal lelkükbe helyezni, nemesebb ábrándjaik képei közé foglalni. Az a vágy ugyan nem hiányzik tanulóinkból, hogy akár az irodalomban, akár egyéb magasabb szerepkörben nagyok legyenek, sőt talán egyik bajunk éppen az, hogy ezen vágygyal szertelenül eltelve már előre nevezetességeknek tartják magukat: hanem támadjon föl bennük élénk tudata annak, hogy minden igazi tudományos, irodalmi, művészi, vagy történelmi nagyság alapja a gondolkodásnak nemessége, a jellem komoly fedhetlensége, a léleknek nagysága; és nem is az a czélunk, hogy irodalmi, vagy történelmi, hanem kötelességteljesítő, emberszeretettől áthatott *lelki nagyságok* lévén, nevünk tetteink által be legyen írva az élet könyvébe.

Magyar hazánknek a nagyzó és sokat beszélő emberek helyett munkás fiakra van immár szüksége, a kik nem ítéletnek, hanem gondolkodnak, — nem beszélnek sokat, hanem a közjóért a maguk körében a föltűnés, látszat és haszon keresése nélkül is munkálkodnak; a hol azonban a jog és igaz védelme követeli, ott készek és képesek szavaikat fölemelni.

Mivel uralkodó pápánk XIII. Leó koronázásának emlékünnepe nem csupán a nagy pápának dicsőítése, hanem főleg az öröm és hála kifejezése leszen Isten különös kedvezéséért, a melylyel számunkra őt e nehéz időkben oly hosszú élettel megáldotta és

mivel reményem, hogy az ő lelke nagyságának megértése Isten kegyelmével emelő hatással leszen ifjainkra: ezért az igazgató tanácscsal egyetértőleg rendelem, hogy az erdélyi r. k. státus összes középiskoláiban 1902. év március 3-án az érdeklődő közönség minél szélesebb körű bevonásával a tanári kar és az ifjúság nagyszabású ünnepet rendezzenek. A tanárok egyike méltassa a nagy pápa érdemeit. Az önképző körökben, vagy a hol ily egyesületek nincsenek, a három felső osztály tanulói között jutalmat tűzök ki egy értekezés megírására, a mely a pápaság intézményével, hazánk történetében való érdemeivel, avagy XIII. Leó élettörténetével, egyes encyclikáival foglalkozik. Különösen ajánlatos volna azon encyclikáit fejtegetni, tartalmuk mélységeit és igazságait föltárni, a melyeket Ő Szentsége akár Budavárának visszafoglalása emlékére, akár egyébkor mi hozzánk intézett. Magukban foglalják ezek a pápa nagy szeretetét mi irántunk, áldásos és hasznos e szeretetnek szívünkben utat nyitni.

A pályázat eredményének kihirdetése a jutalom átadásával a műsornak egyik pontját képezheti és a pályanyertes ifjú értekezésének szebb részleteit 8—10 percznyi idő alatt felolvashatja a közönségnek.

Épen ezért a munkának abszolút értékkel is kell bírnia.

A meghívóban jelezzék, hogy a megjelentektől a földi javaiból kifosztott Szentséges Atyának nyújtandó péterfillér gyanánt bármely csekély összeget köszönettel fogad a rendezőség, a melynek két tagja a bejárónál elhelyezett perselyhez ülve, mindjárt köszönetet is mond minden adományozónak.

Hogy pedig annál közvetlenebbül bejussunk abba a dicsőséges sugár-özönbe, a melylyel egyrészt a hívek meghatottsága és szeretete Szent Péter utóda majd az napon körülveszi és a mely másrészt a mindent átkaroló szeretet áldásaival fog kiáradni szent Atyánk szívéből: e végből, ha Isten erőt, egészséget és kegyelmet ad és megtartja szándékomat, a husvéti ünnepek után szentséges Atyánkhoz Rómába járulni kívánkozom. De nem akarok pusztá kézzel és egyedül menni. Ohajtanám elvinni egyes intézeteink hódolatának nyilatkozatait. Hogy emlékönyvünk lapjai egyenlők legyenek, azokat minden intézet a központból kapja meg. Czimplapját és leveleit díszítsék rajzaikkal, lássák el tanárok és növendékek nevük aláírásával. A lapokat begyűjtve bekötésükről gondoskodni fogok. Ugyanekkor átadom szentséges Atyánknek az összegyűjtött szeretet adományokat is.

Ezenkívül Isten kegyelméből még egy szándékot ohajtom teljesíteni. Szeretném, ha velem együtt nehányan a mi növendékeink közül szintén tanúi, részesei lehetnének a pápa és a kereszténység ünnepének és meghozói, közvetítői az áldásoknak, a melyek abból mi hozzánk származhatnak. Mint az más intézetekben is megtörtént, szóítsák fel a tanulókat, hogy ki-ki tehetsége szerint áldozzon va-

lamit egyik tanulóársuknak római útjára. A mennyi az útra a begyült összegzen felül szükséges leszen, azt pótolni fogom. A tanárok pedig közelhatározással jelöljenek ki egyet, a kinek lelke fogékony azon hatások iránt, a melyeket ez ünnep, a pápa és a kereszténység főváros a szívnek és szellemnek szereznek. Ő majd visszaérkezvén, tanárai és tanulóársai előtt nyilvánosan fog számat adni zarándoklásának benyomásairól.

Addig is, míg ezek ideje elérkezik, lelkünk teljességével imádjuk Jézus legszentebb Szívét és kérjük, hogy kívánságaink, bár érdemetlenek vagyunk, teljesejdenek.

Gyulathehérvárt, 1901. december 18-án.

A középiskolai vallástanítás régi és új tanterve.

Ismerette: *Balogh József.*

(Folyt. és vége.)

3. pont. A módszerez kezelés.

13 §. A tanítás eredménye egyetlen egy tárgynál sem oly életbevágó dolog, azért ennek első sorban a didaktikai kezelés tekintetében is hivatásának magaslátán kell állania. Általános utasítások. Előre készített tanmenet követendő. Az órákat tervszerűen és módszeresen értékesíteni kell. Módszerez kezelés szempontjából főszilyt kell fektetni arra, hogy a közelebbi és távolabbi célt mindenkor kitűzze a vallástanár. Az újabb anyag a már megszerzett ismeretekhez természetesen kapcsolódik. A világos tárgyalás eredményét pontosan körvonalozza, a gyakorlati alkalmazást megtegye és a tartós tudást és áttekintést összefoglaló és általános ismétlésekkel biztosítja. Lehetőség szerint a szemléltetés eszközeit használja. A felsőbb osztályokban egy-két iskolai írásbeli dolgozat összefoglaló ismétlések alkalmazásával ajánlatos.

14. §. Az egyes tárgyak kezelése.

A katekizmus az elemi iskolából ismeretes bibliai eseményekből indul ki. Az anyagot a tanulóknak ne csak helyesen fogják fel, hanem lehetőleg a katekizmus szavaival adják vissza.

A bibliai tanításnak a hit és erkölcsstan szolgálatában kell állania és az V. VI. osztálybeli anyagot kell előkészítenie. Főbbek a dogmatikus helyek, előképek, jövendölések. A főkorszakok és főesemények idejét közölnie kell a tanulóknak. Szükséges a történeti, régészeti, földrajzi tájékoztatás.

Szertartás tananyaga kapcsolatban tartandó a dogmatikai, illetve bibliai tárgyakkal, melyekre vonatkozik Főbbek a szentmise és az egyházi év berendezése és ünnepei.

Az V. osztálybeli hittant nem annyira tudományos részletességgel, mint inkább a gyakorlati életre való tekintettel kell tárgyalni. Az első feladat mindig a dogma helyes felfogása. Fontosabb helyeken ki kell terjeszkedni azoknak a felekezeteknek eltérő tanításaira is, a melyekkel a tanulóknak érintkezésben állanak; de mindig úgy, hogy a személyek iránt köztelenül szeretetlel maradjon.

Az erkölcsstan tárgyalásánál ismét a gyakorlati élet kívánalmait jelölik meg az irányt. Nem elvont tételek fejtegetése, hanem azok alkalmazása fő a mindennapi életben. A tanulóknak önmunkásságának is tág teret kell nyújtani, nemcsak

elméletileg, hanem főképp saját cselekedeteikben. Erre gyakrabban kell őket figyelmeztetni.

Az egyháztörténet tanítása nem állhat pusztá adatok összehalmazásából. A multnak nagy arányú körvonalakban rajzolt eseményeiből tűnjék ki az isteni gondviselés csodálatos örökösése az egyház fölött, az emberi gyarlóságok és változások közötti emelkedjék ki az állandó isteni intézmények nagysága s a kereszténység szentjeinek és más kiváló szellemek példáj követésre indítsa az ifjúságot. Ily kimagasló történeti alakok életéből nem száraz életrajzi adatok, hanem oly vonások szükségesek, a melyek azoknak egyéniségét megismertetik. A szokásos történeti tévedések és terdítések a magok helyén megvilágíttassanak. Nevek és évszázak tekintetében csak a legszükségesebbekre kell szorítkozni, hogy az ifjak emlékező tehetése túl ne terheltessék.

Az apologetika határozott tudományos alapon de természetlen és bizonyos lendülettel tárgyalandó. Egyes tételeknél nem kell nagy számu, hanem inkább kevesebb, de döntő és világos bizonyítékokat fölhozni. A tanulóknak alkalmat kell adni, hogy nevelészeiket jóakarattalag előadhassák, valamint arra is, hogy magukat a hitvédelemben gyakorolhassák. Gyakorlatok azonban oly alakban nem engedhetők meg, hogy az egyik tanuló a másikkal szemben valamely hitellenes dolgot bárcsak látszatra is védelmezzen.

4. pont. A vallásgyakorlatok.

15. §. A keresztény kath. vallás elvei szerint való cselekvés a legfontosabb az ifjaknál.

a) Ügyelni kell a közös iskolai imádság mondására s buzditani magán imádságuk elvégzésére.

b) Vasárnapon és ünnepeken az egész iskolai éven meghatározott időben közös iskolai istentiszteleten vesz részt az ifjúság. All exhortációból és szentmise hallgatásból. Állandó helyet kell kijelölni a templomban. Engedély esetén a szentmise hallgatásáról bizonyítványt kell követelni.

c) Négy ízben járnak kötelezőleg a szent gyónás és áldozathoz: iskolai év elején, az adventi és husveti időben és év végén. Eről mindannyiszor jókor legalább egy béttel kell értesíteni őket. A szentségek gyakori felvételének szükségét elő kell adni s azon kell lenni, hogy gyakorolják is magukat e szent szokásban. Időt, módot és alkalmat kell adni, hogy hetenkint pl. szombaton megtalálhassák lelki atyjukat.

Az első szent áldozathoz elő kell az ifjakat készíteni s azon kell lenni, hogy ez ünneplésesen történjék.

d) Minden iskolai éven lelki gyakorlatok tartandók, legalább négy beszéddel, szentmise hallgatással, litánia, szent olvasó v. más ájtatosságok és lelki olvasmányokkal egybe kapcsolva.

Bérmálás szentsége nélkül 14 éves koron túl ne maradjon egy növendék se. Ájtatossági társulatok, melynek: Jézus szent szívének, az imápostóltságunk tár-ulata ajánlatos. Szerfölyt ohajtandó, hogy a tiszteletre méltó Mária-Társulat minél szélesebb körben elterjedjen.

Jelentős szerepe van a naponkinti szentmise hallgatásnak, a rendszeres szenttség látogatásnak, a szombat és vasárnap délutáni istentiszteletnek, a szent olvasó imádság, a májusi, a nagyböjti ájtatosságoknak, valamint az ifjúság védős entjei ek. Szent-Imre és Szent-Alajos tiszteletre rendezett ájtatosságoknak és ünnepeknak. Az Uraapi körmenetben, Hamvazószerdán a hamvazáson és Halottak napján a gyászmisén való részvételre alkalmat kell adni.

5. pont. A vallástanítás ellenőrzése.

16. §. A középiskolai vallástanítás ellenőrzését a plébánok nevében egy-egy intézetnél az illető egyházmegyei hatóság részéről kinevezett érsek illetve plébánki biztos, az egész egyházmegye területén pedig a főbíztos végzi.

17. §. Az érseki vagy püspöki biztosok 1. arra ügyelnek, hogy a vallástanárr megtartja-e mindenben a püspöki utasításokat, a tanterv szerint halad-e és papi életével is jó példát nyújt-e tanítványainak; 2. figyelemmel kísérik azt, hogy az illető intézetben nem gátolja-e valami az ifjúság válásos nevelését; 3. tapasztalataikról az egyházmegyei hatóságot a főbiztos útján értesítik. E végre a) a vallástani órákat évenként minden osztályban legalább egyszerre előzetes értesítés nélkül meglatogatni és az évet záró vallástani vizsgálatokon elnökölni tartoznak. Ilyenkor joguk van a tanulókhöz kérdéseket intézni, vagy az előírt tanítási anyaguknak valamely részét a vallástanárr kérdéseinek tárgyául kijelölni. Ha valami hiányt találnak, négy-szem között értesítetik erről a vallástanárrt és a javítás módjára nézve tanácsot adhatnak neki. Látogatásai alkalmával kívánatos, hogy rövid intelemben figyelmeztessék az ifjúságot vallási kötelességeinek buzgó teljesítésére.

b.) A vallás tanárnak évi jelentését saját tapasztalataiból eredő megjegyzéseikkal kísérve minden év július havának tizedikéig megküldik az érseki vagy püspöki biztosnak. Sürgős esetekben máskor is értesítik az egyházmegyei hatóságot.

A vallástanárr legkésőbb július harmadikáig tartozik évi jelentését az érseki vagy püspöki biztosnak kézbesíteni. E jelentésben meg kell vezetnie a használt vallás tanírókönyveket, elő kell adnia az elért eredmény statisztika adatait és az iskolai vallásgyakorlatok mértékét, felemlítendő azokat a nevezetesebb körülményeket, a melyek az illető intézetben előmozdították vagy gátolták a vallási nevelést; végre előterjeszheti a vallástanárr esetleges javaslatait. Ahol több vallástanárr működik, egyikök foglalja össze és szolgáltatassa át a többinek jelentését.

c.) A királyi és kath. intézetekben joga van az érseki vagy püspöki biztosnak bármely tárgyú tanítási órán vagy vizsgálaton megjelenni; figyelemmel kíséri az intézet összes működését; az igazgatóval megbeszéli ama dolgokat, a melyeket az ifjúság vallásos nevelésének érdekében észleltnek tart és szükség esetén a tapasztalt hiányok orvoslása végett az egyházmegyei hatósághoz fordul. Az igazgatóval való hivatalos érintkezésben minden írásbeli közlekedés megoldandó és a közlések rövid úton előzveval történnek.

18. §. Az érseki vagy püspöki főbiztos az egyházmegye minden iskolájában bírja a helyi biztosok jogait, ellenőrzi a helyi biztosok működését, átveszi az évi jelentéseket, és ezek alapján az egyházmegyei hatósághoz minden év július végeig intézendő összefoglaló jelentésben rámutat azokra a jelenségekre és teendőkre, a melyekre különös súlyt helyez; végre időről-időre felkeresi az intézeteket, hogy a vallástánítás és nevelés állapotáról személyes tapasztalatokat szerezzen.

6. pont. A magántanulókról.

19. §. A magántanulóktól a vizsgálat előtt hiteles bizonyítványt kell követelni arról, hogy a vallástant főlajogositott egyházi férfiú vezetése mellett tanulják és kötelező, vallásgyakorlatokon részt vettek.

Ő mltóság a kegyes Főpásztor ezen szabályzatot 1320—1900 sz. a. a Status gymnáziumainak igazgatóságaival a következő leirat kíséretében közzölte: „A középiskolai katolikus vallástánítás részére a mltóság magyar püspöki kar által megállapított tanítási tervet és utasításokat 10 példányban a tanári testület számára idezárom.

A tanítás tervet a jövő 1900—1901. tanévtől kezdve ezenel kötelezől g előírom, az utasításokra nézve pedig, tekintettel a gymnázium katolikus jellegére, a következől intézkedem:

a) minden tanár első és legfőbb kötelessége lévén a vallásosság és erkölcsiség fenntartása és ápolása (szolgálati szabályok 26. §.) minden tanár teljes odaadással köteles közreműködni, hogy a tanulók az utasítás 15. §. a és b) pontjaiban előírt vallásgyakorlatokat (imádság, vasárnapi és ünnepuapi istentisztelet) a tanárokkal együtt építelenen végezzék.

b) Ugyanezen §. c. pontja kapesán az évenként négy ízben végzendő szent gyonás napján délelött 10 órától kezdve az egyházmegyei igazgatótanácsal egyetértöl g a tanulókat a többi tanulási óra alól ezenel felmentem.

A kívánatos magánajátosság gyakorlására iskolai éven elején az idő szombaton délutánra és vasárnap reggelre pontosan megállapítandó.

c) Ugyanezen pr. d) pontja szerint a husvéti lelki gyakorlatok megtartását az egyházmegyei igazgató tanácsal egyetértöl g Virágvasárnap előtt azaz iskolai szüneten kívül eső időben engedélyezem, minélöl gva a husvéti szünet a rendtartás 15 §-ától eltéröl g Virágvasárnapján kezdődik.

d.) A vallástánítás ellenörzése az eddigi módon történik a püspöki biztos, világi gondnok és a status megbízottjai által.

e.) Az igazgató záró évvégi jelentésének a Rendtartás 47. §. szerint ki kell terjednie az intézet és ifjúság vallásérkölesi állapotára, a vallástani tankönyvekre és az elért eredményre is. Ennélöl gva a vallástánárokat az évi rendes jelentéstétel kötelezettségétől felmentem, fenmaradván joga és kötelessége, hogy felmerülhető sürgös vallásérkölesi ügyek eseteiben az egyházmegyei hatósághoz közvetlenül is jelentést tessen.

f.) A t. igazgatóság az utasítások 19 §-a értelmében a magántanulóktól a vizsgálat előtt hiteles bizonyítványt követeljen arról, hogy a vallástant főlajogositott egyházi férfiú vezetése mellett tanulják és a kötelező vallásgyakorlatokon résztvettek és ezen követelményre a magántanulókat a jelentéskészöl gkor előre figyelmeztesse.

Kf. 1900. márc. 28-án.

Ugyanezen tervet és utasításokat a tisztelendöl g lelkészöl g papssággal tudás és a jelentéskészöl g magántanulóöl g előkésztése és felügyelete végett 1900-iki VI. körlevélben a következő záradékkal közöl:

„Ezen tanítás érveinek az erdélyi róm. kath. gymnáziumokban leendő életbeletetésére nézve egyidejöl g és közvetlenül in ézkedtem; itt még csak a következőkre hívom fel a püspöki biztosok és hittanárok figyelmét.

a.) Az utasítások V. pontjaök 16. és 18. paragrafusaiiban körtölt püspöki főbiztosnak teendőit egyelőre magamnak tartom fenn, szándékom lévén, Isten segítségével, úgy, mint eddigi intézeteinket lehetőöl g évenként személyesen meglátogatni és az ifjúság vallásérkölesi állapotáról meggyözödést szerezni. Azért felkérem a püspöki biztosokat, hogy az utasítások 17. §. b) pontja értelmében évi jelenté-eiket július 10-ig egyenesen hozzám terjesszék be.

b) Az 1—12. paragrafusaiiban foglalt utasítások 1900—1901. iskolai évtől kezdöl g fokozatosan lesznek kötelezők, úgy, hogy az első évbén csak az első osztályban, a következő hét évbén mindig egy osztálynyal tovább veendők alkalmazásba. A kijelölt idő előtt nem lehet más osztályokban az eddigi tárgybeosztást megváltoztatni. Az utasítások többi része az 1900—1901. iskolai évtől kezdöl g kötelező.

c) Minthöl g az utasítások csak akkor érhetik el a kívánt eredményt, ha hivatásuk magaslatán álló vallástánároöl g kölesöl gnekek azoknak életet, azért szükséges, hogy minden vallástanárr 1) teljes odaadással foglalkozzék a tárgyakkal, a melyeket tanítványai előtt fejtegetnie kell; 2) tanulmányozza, méltányolja és alkalmazza a helyes tanítási módszert, mert a vallástanárr bármekkora tudománya értéktelen lesz a tanulóira nézve, ha nem tudja, mily módon és mily mértékben kell azt tanítványaival megismertetni és emlékezetökben erősíteni; 3) legyen a tanulóknak ne csak tanárak, hanem lelkiatyjuk és apostoluk, a ki önzetlen szeretettel, önfeláldozással és lelkesedéssel megtesz mindent, hogy öket az erkölesi romlásból megóvja és az üdvösség útjára terelje. Kf. március 27.”

Es ezzel feladatommak végére jutottam.

Bocsánatot kérek, hogy a M. T. K. türelmét így igénybe vettem, de rövidebbre szabnom nem lehetett. Így is sok miu-

den van még bátra, a mi más kongresszuson a megbeszélés tárgyát kell hogy képezze. Az utasítások meg vannak, ezekkel valósággal új korszak kezdődik a hazai vallás-erkölcsi nevelés terén. Nem vagyunk magunkra hagyva. Ez eszköz-zel kezünkben könnyebben ellensúlyozhatja a vallástalan azon elenármatot, mely nagyon sokszor uralkodik még a családban is az iskola ellen; mert a korszellem divatos szele sok családot meg szokott legyinteni és ez rendesen hitetlen-ségben, vallástalanságban és erkölstelenségben nyilvánul. Negyvenégy igen sok atya még éretlen gyermeke előtt is a túlvilágosultat és így megtörténi, hogy a mit a gyermek az iskolában hallott és otthon elbeszélte, azt a szülők kinevetik és gyermekök előtt nevelésnek, koriátoltságnak, babonának tüntetik fel. Hogy az ilyenféle eljárás az iskola tekintélyének rovására esik, kétséget nem szenved. Itt van a tervezet, az utasítás, mely szerint az ifjakat a kétségbevonhatlan igazságról meggyőzheti s így jóakaratu felvilágosítással a tanulókat kézzékké teszi az iskolában hallott igazságoknak védelmére kelni, még szülőkkel szemben is. Arról, hogy a kötelességtől szülők iránt soha meg ne feledkezzenek, jót áll a vallástalanak minden elkieserítő szevedélyességétől ment eljárása, midőn mindenütt csak az igazságok állította előtérbe és azt védte, magokról a személyekről pedig örök-mindig hallgatott. Ne tekintse tehát senki csekélynek és mintegy figyelemnek a vallást, mert ennek helyes tanítása nemcsak az erkölcsi, de a szellemi központot is képezi az intézetben, a melyből táplálékot nyer az intézet liktető ereje: a *fegyelem* is. Ennek hatása túllépi az iskola szűk körét, jótékonyan érvényesül a családban, de legfőbb hatását viszi a tanuló magánagával az életbe. Ha mindnyájan közösen vállaltva felbresztjük magunkban minél gyakrabban magasatos feladatunk tudatát, akkor nem fog majd azon napjainkban megújuló keresni panasz felhangzani, hogy nyolc évig tartó vallástalanítás után is közömbös, sőt vallástalan, érzéki ifjuság telve előítélettel és kétséggel lép ki az életbe, hanem öntudatos keresztény ifjuságnak lesz. Ezen öntudat bensőséget szül, mely neveli bennök azt az édes viszonyt, melyet a Teremtő öltött az emberi szívbe.

Uram! Krisztus, ki minden dolog kezdete és vége s kit az Úr a mindenség örökiségévé tett s ki miatt mindent teremtett: a központ, mely felé valamennyi lény törekszik. Ő kitűzött célja az emberek életének ep úgy, mint a népek életének. A megváltás előtt és után Isten mindent Krisztuséit teremtett. A történet egy nagyszerű dráma, melynek hőse Jézus Krisztus és melynek kifejlődése az egyház diadala ezer küzdelem után. Minden század hirdeti, hogy a világ s a birodalmak Krisztuséit vannak. Krisztus Te vagy, ki a világot teremtetted; Te vagy az emberek Megváltója; Eretted száll méltóságteljesen szekerén a nap, örök forrása a nappalnak; érted oszlatja szét a sötétséget ezüst tányérával a hold; Eretted érik a gyümölcs; Eretted legelnek a nyájak; Eretted forognak mind az égűörök fáradhatlan mozgásukban, nem ismerve csüggedést. Eretted emelték a bölcseségnek e szent bajlékat is, melynek ősi fészkében az én értelmemet is műveltetted, hogy most dicsőüljek. Krisztus Te élj, Te győzz, Te parancsolj e szent falak között.

T Á R C A

A remete karácsonya.

Az öreg remete éhezett és fázott. Szűk barlangjába keresztül-kasul száguldott a hideg szél, a nyersfából össze-

kötözött keresztet befűtta hóval, egyszerű fekvőhelyén száma játa átnedvesedett, hosszú ősz szakállá összekuszálódott, odozott foldozott ezerránc barna csuháját, jól őszelhezva űlt a hideg kövön és kinézett a szűk nyíláson bederengő téli világra. Az erdő fenyőfái hajlongtak és recsegtek, varjak kárógtak a levegőben, messziről, az erdőés mélyéből a farkasok hosszan elnyújtott, kínos lüvöltése vagy szakadozott ugatása hallatszott be. Nem félt tőlük, mert szükség esetén a követ, melyen űlt, barlangjának sűk nyílása elé hengerítette. Tél volt és karácsony estéje. Sok-sok régi bűn vezeklésekért Isten írgalmára bízta magát, sem élelme, sem ruházata után nem járt s Isten írgalma nem is gyárta el soha. A környék népe áhitattal záradokolt hozzá, kikérte tanácsait s írába ajánlotta magát, termése fölleségét letette barlangja elé s a fölleségből juttatott a szent a szegényeknek és nyomorgóknak. Sohasem feledkeztek meg róla, csak most, szent karácsony estéjén. Most mindenki otthonában maradt, a hófúvás eltakarta a hozzá vezető szűk ösvényt és talán mindenki arra számított, hogy majd más valaki gondoskodik róla. Azonban senkisé meg gondoskodott, az összesedett száraz galyakat nem volt mivel meggyújtania s a kihalt természet nem csillapíthatta éhségét.

Összekulcsolta kezét és imádkozott. Zuglódás nem támadt szívében s elmékedése bűnbauattal, töredelemmel és megnyugvással volt telve.

— Isten meglátogatta szegény szolgáját. Szívének alázatosságát próbára teszi. Leborulok jóságod előtt, oh Uram, ki jászolban születél, éhezél és fáztál és nem volt bőví tejed lehajtanod.

Es méltatlannak érezvén magát arra, hogy Isten fához megpróbáltatásában hasonlatossá legyen, mégis a földöntuli elragadtatás gyönyörűségét élvezé és szelid lényű szeméből könnyek perogtak végig ráncos arcán és csillag kristályként ragyogtak hosszú szakállának tisztos ezüstjén. Lezárta szemét és tovább elmékedvén, egyszerre feltűnt, mezejent el tte életének egész folyamata, ártatlan gyermekkorának kristálytisza forrása, mely később iszapos mederbe kerülve, szentes hullámokát hőmpölyögtetett. Láta magát mint zabólatlan újut, rohanva az örvény felé, magával rántva másokat is, őt szerető sziveket, fájdalmat és kétségbeesést okozva mindentelé, míg meg egy szelid és szép arc megállította a veszedelmes úton. Akkor kifülit szíve dobogni kezdett újra; akkor eltiport érzései föltámadtak, akkor a hű gyönyörűség posványából illatos, virágos mezőre jutott. Lelki világa megtisztult, ismeretlen boldogság sugárzó napja sütött rá; cétalan életének új célja megedzette, munkára készítette petyhúdt izmait és így bizott a jövőben, mintha soha, de soha nem vétkezett volna, mintha soha de soha nem hívta volna ki bűnös tettel vagy vakmerő szóval Isten haragját, úgy varta az állandó boldogságot, mintha soha, de soha se dülta volna szét öozó kezekkel a másokét.

Az erdőből lövés hallatszott. A dördülés erős visszhangot vert a fák között s a remete elmékedésében megzavarva fölállt s a barlang nyílásához lépett. Egy fohászt bocsátott az egek Urahöz azért, ki e szent esően is esztelen szenvedélyének hódolva, megháborítja a természet csöndjét. Oly bűnösnek érezte magát, hogy senkit sem itélt el, haem csak imádkozni tudott vetkező emberársai jobbulásáért. Csak a hó világitott, csak a legközelebb álló fák körvonalai látszóttak, a többi elveszett az ezüstös ködben, mely a távol-ságban áthatatlan szürke tömeggé sűrűsödött. Még egy dördülés hangzott, közvetlen utána cikkázó, kékes fény törte át a homályt, a remete éles fájdalmat érzett balvállában s halkan sikoltva összeesett.

M kor fölnyitotta szemét, vidám tűz lobogott a sarokban, a fantasztikus lángnyelvek változó, élénk, szeszélyes fényvel világitották meg a barlangot, csodálatos árnyékképedet alkotva a sziklafalon. A bejárat elé vastag vadászköpeny volt akasztva, melyet néha meg-meglöbált a külső szél s óriási denevérek látszótt. A remete nagyon gyengének érezte magát, vállában sajgó, szuró fájdalom égette, szeme

a világságtól és láttól elkáprázva, nem tudott semmit megkülönböztetni, csak egy sötét árnyékot, mely ágya szélén ülve, belebámult a tűzbe s egy másikat, mely ágya előtt a földön hevert és lecsingó kezét nyalagatta. Önkénytelenül rátette remegő kezét a meleg, szőrös fejre s a kutya azonnal elvakkantotta magát. A másik árnyék hirtelen megfordult s a fény most ráesett arcára. Viharverte arc volt, barna, férfias és kemény. Gógós homlok, merész, hamvadó tűz szem, mely könyörtelenül és hidegen elbizakodva és hitetlenül nézte a világot. Most valami megbánás és részvét szelidítette meg a zord vonásokat s lehajolva, a remete homlokára tette hűvös kezét.

— Szent atyám — mondta mély tompa hangon — látsz engem?

— Igen — felelt erőlködve a remete, de már ez egyetlen szó is rettenetes, hasogató fájdalmat okozott.

— Jól néz meg hát, hogy könyörögghess értem az Istennel. Szerencsétlenség történt, a homályban, a kődön keresztül eltévesztettem a célt. A golyó vállamba fúródott; nem érték a dologhoz, lehet, hogy meggyógyulsz, de mielőtt elmennék, hogy orvosi küldjek, bocsáss meg nekem. Én eddig csak készakarva okoztam fájdalmat mindenkinek.

A remete lehunyta szemét. Égi világságot és ragyogó fényességit egyenes utat látott. Az út a világságon keresztül a magasságba vezetett, s isteni Mesterének szelíd hívó arca mosolygott feleje a glóriás felhők közül. És e titkos fényesség visszatükröződött arcán, a ráncok szinte elsimultak, a sokat szenvedett homlokot a szelidség és béke szent boldogsága sugárzott. A vadász elámulva és esodálatos rettegéssel érezte nézte a változást és megragadta a remete kezét. Az útó érbevesen lüktetett, az ujjak forrók, göresösen szoritották meg az övét, kutyája sziklóve szimatolt a levegőben s a szél zúgása mintha a halál angyalának volna borzadályos kísérője. A remete végre kinyitotta szemét. A vadász visszariadt s rémülten állt föl. A szelid kék szemben az ifjúság tüze lobogott, nem a vad féktelen ifjúságé, hanem a mely tisztá és ártatlan, mint a májusi napfényben feledező bimbó. A ráncok elsimultak, a fakó bőrön rózsás pír derengett s csak az ősz haj és szakáll árulta el, hogy sok-sok tavaszt és telet hagyott maga mögött az utolsó utra készülő lélek. A vadász elaltakarta arcát, kutyáját, a mely hízlelegye dörgölözött lábához, vadul rugta félre, sötét emlékek tömege rohanta meg a muliból és az emlékek sötétségéből a megtisztult, szelid és mégis fájdalmas tekintet világlott feleje. Eltakarta szemét és látott. Világosan és élesen, a rég elmosódott alakok az előtérbe léptek, a dráma lejátszódott újra, egy édes lánynak összetört szíve s egy férfúnak tönkre tett élete. Mindez egyetlen perc léha gyönyörűségeért, miácz a pillanat önző szeszélyéből; játek, mely nem nézi az áldozatok számát, féktelen vér, mely lázongva követeli áldozatát. És míg így tompa füstöságha slyedve állt, a remete halk, túlvilági hangját hallotta:

— Az Úr keze irányította fegyvered, fiam. Az Úr meghallgatta bűnös szolája alázatos könyörgését és kiszabadítja lelkét-mulandó bűrtönéből. Látom . . . int felem, hogy menjek . . . hajtsd meg fejedet fiam és fogadd áldásomat.

A vadász hirtelen mozdulatlan előrelépett, odabajolt közel a remetéhez és rekt, élvezett hangon felelt:

— Ide nézz, Pál, ide nézz! Tudod ki vagyok? Ismersz még?

A remete bágyadtan mosolygott:

— Akárki vagy, fiam, Isten végzésének szolgája lettem. Levett rólam a terhet, mely bár nehez volt, örömmel és alázatossággal viseltem. Az Úr igája szelid és az Úr terhe könnyű.

A vadász ingerült, lázas hangon vágott közbe:

— Atok az életem, Pál, móta elragadtam földed annak szívét, a kit szeretél és eldobtam magamtól és megöltem, igen, halld, meghalt utánam, miután nekem már nem kellett.

— A móta kezem az ekeszavára tettem, sohasem néztem vissza, oh Uram! csak bűneimet láttam, de szent tested és véred megtisztított tőle!

Oh mily isteni fényesség tündöklött ez arcon, minő csodás, titokzatos zenéje volt a gyenge hangnak; a halál elvesztette itt fegyvereinek rettenetességét, borzalma eloszlott és csak békéje, vigasztalása maradt meg. A vadász bevesen folytatta:

— Én vagyok Bajmóczy Márton: áruló barátod, ne bocsáss meg nekem, nem akarom, lelkedet összezsúrtam s most testedet öltem meg.

— A lélek az Uré, a test pedig visszaadatik a földnek, melyből alkottattott.

A hang mind gyengébb lett, az arcon a szent elragadtatás gyönyörűsége látszott, a csillgó szempár a magasba irányult, mintha a tőrne a barlang boltozatán és általánna rajta oda, hová haladó szem már nem ér föl. A sovány kéz remegve kalesodlott egybe a ziháló mellén s bevenyészett kötelék aól piros vér szivárgott ki. A vadász megragadta és megszorította a viaszsárga kezét és vad szenvedéllyel kiáltott föl:

— Ne prédikálj! A sors eléd hozott újra, e találkozásból vártam halálomat. Eveken át kereslek, kutatok, az egyetlen bűn. barátom elárutása, ez aljas, gyáva tett üldözött éjjel s nappal. — Tudd meg, Pál, ki akartam tárti előtéd mellemet, letérd-pelni, könyörögni: Ölj meg és szabadíts meg.

— Az Úr nem akarja a bűnös halálát, hanem, hogy megtérjen és éljen!

— En éljek én? E kettős gonosztettel szívemben? Nem kerülöm-e úz is réges-rég az embereket? Nem bujome az erdők rengetegét? Nem virrasztok-e együtt az éhes tarkaokkal e szent estén is, mikor mindenki boldog, én, a hajdani vidám legény, mint a kivert kutya, céltalanul kovályogtam és ime — oh Pál — lelélek téged, kinek boszujátó rettegve-rettegtem s kinek boszujátó után mégis vágódvavágyódtam. Mondj, oh mondj egy kemény szót nekem: Itélj halálra, . . . kiáltsd fölme, hogy gyűlölz, . . . megszakadt utánam menyasszonyod szíve.

A remete kitérta karját. A tűz kialvófélbe n volt már s vöröses fénybe vonta a barlangot. S e vörössé izzó fény misztikus világításában közel hajolt egymáshoz két arc: az egyik kétségbeesett szíjzással gyűlöletet követelve, a másik Isten békéjevel sugárzó homlokán szeretetet és bocsánatot osztva. Az egyik a földi élet büneitől sötéten, a másik a túlvilági élet hitétől és vágyától ragyogva. A szel messziről-messziről baranzugást hozott magával, a szent hangok halk rezgésével, tompán szűrődtek át a távolságból és megerősödvé verődtek vissza a barlang alacsony boltozatán. A remete karja lehanyatlott s átfonta a férfi nyakát. Átfonta s oly erővel, melynek e föld teremtménye nem állhatott ellen, vonta magához. A vadász térdre esett. Kemény, dacos nyaka meghajolt, hideg homlokán érezte a remete forró ajakát, szilaj lelkében lelkének átáradását és ismeretlen érzések forrása fakadt fel nyomban, lemosva a hitetlenség, góg és kevélység kergét és mondatlan, alázatos megindultsággal megragadta meg egész valóját.

— Béke veled, fiam — suttogta halkuló hangon a remete. — Vesd le a régi embert és öltsd fel az újat. Én nem halok meg, csak Jezusom szóit magához születése estéjén; elküldött téged, hogy lass. Szemed volt eddig és nem láttál, füled volt a hallásra és nem hallottál. Elvetted föle: a mutandó gyönyörűségeit, de csak így juthattam el Atyámhoz, így gyűjthettem oly kincseket, melyeket a mely meg nem raghat s a rozda meg nem emészthet . . . áldásom reád . . . áldásom.

A kéz hidegtülni, ölelése gyengülni kezdett. Az ajk még mozgott, de hangot hallani nem lehetett többé. Csak a szem maradt fénylő és boldog, csak az tekintett kimondhatatlan gyönyörűséggel a magasságra. A tűz utolsó lobbant s a hirtelen támad sötétségben a remete feje hátra hanyatlott.

— Jezusom . . . Szűz Anyám! — sohajtozta gyengén. A vadász forró lehelet érintését érezte arcán. A remete lelke felszállott Teremtőjéhez.

A jámbor emberek, kik később fölkeresték a barlangot, idegen arcot pillantottak meg. Regi jötevőjük szegényes esuhájába öltözve egy frissen hányt sírhalom előtt térdelt, s durván összerótt kereszt előtt imádkozott. Es ajátatosan imájába ajánlották magukat, ő azonban tompa, alázatos hangon felelt:

— Ti imádkozatok értem, jó emberek, ahhoz, ki itt nyugszik. Ő szent volt, én bűnös, vezeklő vagyok. Legyen irgalmas az Isten lelkeknek.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Titkári jelentés

a kézdívasárhelyi Öltáregylet 25 éves működéséről.
(1876—1901.)

(Vége).

Bemutatom kézdívasárhelyi öltáregyletünk fővédnökeit és tisztviselőit 1876—1901-ig.

Fővédnökök:

Gyergyószentmiklósi Fogarassy Mihály, Lünhart Ferenc, székhelyi Majláth Gusztáv Károly gróf erdélyi püspökök.

Elnökök:

Zágoni báró Szentkereszty Stephanic.

Igazgatók:

Bálint Károly apátkanonok, főesperes, kézdíszentléleki plébános, Bálint László t. kanonok főesperes berecki plébános, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa.

Alelnökök:

Id. Dávid Istvánné, Welreiter Györgyné Kézdí Vásárhelyről, Kovács Péterné Kézdí-Szent-Lélekről, Pakó Mátýásné Szentkatolnáról, báró Apor Jánosné Torjáról.

Főjegyzőkök, titkárok:

Bálint László berecki és László József lembényi plébánosok.

Aljegyzőkök:

Kovács Lajos zágoni, Rápolthy Ferenc alsócsernátoni, Ráduly Lajos szentkatolnai lelkészek, Szöke Dániel kantai gym. tanár, Szijártó Izidor gymnasiumi igazgató, László József lembényi, Tamás Dávid osdolai, Bencze Lajos futásfai, Súlyom Géza gelencei, Balázs Ferenc torjai plébánosok.

Tárnokok:

Wertán Jánosné, Bányai Geróné, Landt Jánosné és Száva Dávidné.

Péztárnokok:

Fejér Lukács kereskedő, Bálint Károly, Bálint László, László József.

Ellenőrök:

Bálint Károly, Bálint László, László József.

Számvizsgáló bizottsági tagok:

Bálint Károly, Bálint László, Harmath Domokos, Kovács Elek, Fejér Antal, László József, Feil Ede, Dávid Antal, Tamás Dávid.

Tisztviselői alelnökök:

Peselnéki Potsa Jánosné, id. Dávid Istvánné.

Tisztviselői tagok:

Báró Szentkereszty Irene, báró Apor Gábor, Potsa Flora, Potsa Gizella, Wertán Jánosné.

Tisztviselői jegyzőkök:

Vajna Károly és Martzi Ferenc.

Nem hozzám, Klióhoz tartozik a felsorolt fővédnökök, és tisztviselők érdemeinek megörökítése. Én csak felolvasám a neveket, hogy kegyeletes és hálás emlékezetünkbe visszaidézzük különösen azokat, a kik körülből jobb és boldogabb hazába elváoztak, oda, a hol színről-színre láthatják az egy Jót, az Istent, kit a mig e földön éltek, leborulva imádták az Öltáriszentségben s kit mi is imádnak ma és imádni

fogunk holnap, mely nekünk is utolsó nap lehet e világon, melyből a másvilágba az örökkévalóságba költözünk át, nem tudván a napot, melynek éjjeléből az örök sötétségre, vagy az örök világságra virradunk fel, vagy a melyből a tisztító tűz lángja ébreszt fel.

Istenem, Istenem, édes jó Istenem! élet és halál Ura! boríts reánk csendes estét, deríts reánk fényes hajnalt, hogy láthassunk meg Téged, az igazság Napját! A bűn, a szépség éjeletől, a kárbotától ments meg Uram minket, kik szent oltárodnál térdre hullva vezeklünk bűneink miatt, melylyel megbántottunk Téged, szépségedre szent Istenünk!

Jézusom, Jézusom, édes jó Jézusom! ki parancsolsz a szélvésznek és viharoknak, melyek a tenger hullámain bábrogaták s ki kormányozád oltáregyletünk hajóját 25 évben keresztül, vezérelj tovább, vezérelj végtelen időnkig az örökboldogság révpártájához.

Szentlelke az Istenségnek! gyujtsd meg bennünk a Te templomaidban az örök lámpát, hogy égjen szívünkben az örök Isten szeretetének szent tüze, örökkön örökke, életünkben és halálunkban egyaránt.

Lelkem lángfóbaszárvával, szívem esdeklésével be is fejezhetem titkári jelentésemet, ha beszédes ajkaimnak, a hála mellett, melyet a Téged Isten dicséretünk himuszban én is veletek zengék el, óhajtsai, kérései, buzdításai figyelmeztetői és jókívánásai nem szólnának az oltáregylet tagjaihoz élőkön a báróné elnökkel.

Bocsánat, hogy hosszadalmas vagyok. Az én szájam ma szívem bőségét beszéli.

Stephánie báróné! a zágoni Szentkeresztyek ősi fészkeből föltrepiült a sas! Te, ki tüneményszertűn, üstökös-ként jelentél meg Háromszék vármegye egén, ragyogj, oh ragyogj-on át fényed időn és enyészeten; fekölt lelked szárnyainak esatogását pedig halljak meg, oh halljak meg a késő századok is! . . .

Munkatársaim! egyházi és világiak, nők és férfiak mi csak dolgozzunk tovább egyetértéssel és kitartással! Munkában van az élet, munkásságon az Isten áldása. Ne legyen közöttünk egyenlenség, ne legyen visszavonás. Öltár-Egyletünk ne legyen bábeli torony, melynek építését nem fejezheték volt be a munkások, kik azon dolgoztak!

Tagjai oltáregyletünknek! Tartson össze minket a Krisztusban való hit és szeretet s ne szakasszon el a Krisztus szeretetétől soha senki, soha semmi.

Vegyétek tudomásul titkári jelentésemet.

László József.

A népoktatás számokban.

A kultuszminiszterium működéséről és az ország iskoláiuk 1900 dik évi állapotáról kimerítő jelentést terjeszteti az országgyűlés elé Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügy-miniszter. Főfigyelmünk a népoktatásra irányul. A kilencvenes évek első felében átlag 2,765,000 iskolaköteles tanuló mutatott ki az országban. A kilencvenes évek második fele nék átlaga, amellet, hogy fogyó irányzat is volt 1897-től 99-ig, mégis az átlagban 2,929,000 iskolaköteles szól. 1900-ban már ismét növekvő volt az irányzat, mert összesen 2,936,750 t-nköteles volt. Az iskolába járó tanulók száma a kilencvenes évek első felében átlagosan 2,226,000 a második felében 2,350,000 volt. Csökkenő irányzat ezen a teren is volt 1898-ban, azonban az 1900-iki szám ismét magasra tört: 2,384,000. Általában 1900-ban 100 lakosra 12 mindennapi iskolás és 5 ismétlő iskolás tanuló esik. Az iskolába járók az iskolakötelesek 81.18 százaléka. Iskolába nem járt a 6—12 éves iskolaköteleseknek 13 százaléka és a 12—15 éveseknek 30 százaléka. Az iskolába járás leghanyagoltabb Mármaros vármegyében (42 százalék). Horvátországban a legkevesebb iskolázott megyében az iskola köteleseknek 34% jár iskolába. Van még Magyarországon négy megyénk, ahol az iskolakötelesek felénél csak kevesebb több járt iskolába.

Ezek: Hunyad (54 százalék), Csik (56,4 százalék), Torda-Aranyos (56,6 százalék) és Szolnok-Doboka (57 százalék). Az iskolaköteleseknek csak 60–70 százaléka járt iskolába Szilágy, Alsó-Fehér, Krassó, Arad, Ugocsa, Kolozs- és Maros-Tordavármegyében. E szerint az erdélyi részek a legbonyolultabbak. Iskolába járás dolgában első helyen áll: Hont, azután Vas, Pozsony, Sopron, Moson, Nyitra, Somogy, Esztergom, Heves, Baranya, Veszprém, Brassó, Komárom, Tolna és Gömör. Általában a Dunántul és a Duna melléke. Az iskolába nem járók közül 282.971 mindennapi iskolaköteles (6–12 éves) és 272.906 ismétlődő iskolás. Magyarországon tehát még mindig több mint fél millió gyermek nem jár még a legkisebb iskolába sem. Legjobban iskolázottak a németek 91 százalékuk jár iskolába), azután a tótok következnek (87 százalékuk jár iskolába) és csak akkor következnek a magyar anyanyelvűek 85 százalékos arányszámukkal. A sorrend tavaly is ez volt, a haladás lassu ezen a téren. A hitfelekezetek közül az evangélikus tanköteleseknek 92 százaléka, az unitáriusoknak 89 százaléka, a római katolikusoknak 86%, a reformátusoknak 84,5 százaléka és a zsidóknak 83 százaléka járt iskolába. Nemzetiségi szempontból nézve az iskolakötelesek és az iskolabjárók számanak hullámzását, már a nyolcvanas években elérték a magyar iskolakötelesek az abszolút többséget. Aránylag legtöbb magyar anyanyelvű tanuló van a református iskolákban 97,74%, a zsidóknál (86 százalék), a községi iskoláknál (61 százalék), a római katolikusoknál (60 százalék). Csak ötödorban következnek az állami népiskolák (56 százalékos magyar tanulósereggel.) Magyar tanítá nyelvi volt 10.325 népiskola (az egésznek 60 százaléka, öt évvel előbb még csak 9693 iskola Magyarul vegyes volt 20 százalék és nem magyar tanítá nyelvi szintén 20 százalék. Ez utóbbi számszerint 3326 iskola, mely számból 1521 iskolában, tehát az idegen nyelvű iskolák, felében nem tanítottak sikerrel a magyar nyelvet, bár az 1879. törvény azt elrendeli. A tanítók száma 28.629' öt év előtt 26.396. Magyarul tud közülük 26.868, azaz 93,8 százalék (öt évvel előbb csak 92,5 százalék). Magyarul keveset tud 1318 azaz 4,6 százalék (öt évvel előbb még 5 százalék). Magyarul, keveset nem tud 443, azaz 1,55 százalék (öt évvel előbb még 658, azaz 2,5 százalék). A magyarul nem tudó tanítók közül 160 községi, 251 római katolikus, 295 görög katolikus, 689 görög keleti és 361 evangélikus. Tizennyolc római katolikus és 175 görög katolikus tanító, bár tud magyarul, nem mutat föl sikert a magyar nyelv tanításában. Harminc év óta 7,5 millióról 166 millióra növekedett a népiskolák vagyona. Husz év óta meghatszorozódott ez a vagyon és az utolsó öt évben is 46 millióval szaporodott, a mi kétégtelenül mutatja, hogy a népiskolák vagyonát a mai nemzedék gyűjtötte és gyűjti. Az iskolák fenntartási költsége is megötöszörözött harminc év óta s ma egész összege 38,3 millió korona. Ez annál sebb, mert a népiskolai tandíj fogyó arányu. Az utolsó öt év alatt is a lecke pénz 4 millióról 29 millió koronára eset.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Boldog karácsonyi ünnepeket kívánunk** lapunk összes munkatársainak és olvasóinak. A kis Jézus ádása árszra a szívéket, lelkiüket s vezesse diadalra igazainkat!

— **Fini hódolattal** vettük püspök urunknak f. é. XIII. főpásztori körlevelét. Első sorban elrendeli, hogy szenteség atyáok pápaságának 25-ik évfordulója iskolai ünneppélyly ülendő meg. A köreendet ezen részét lapunk egész terjedelmében hozza. Folytatólag közli a vallás- és közoktatási magy. kir. minister urnak a tanítói korpótlékok kiszolgáltatására vonatkozó rendelkezését s az állami elemi népiskolák gondnoksága és az állami népiskolák tanítói illetve igazgatói számára az 1868. évi 38. és 1876. évi 28. törvény-

cikk végrehajtása tárgyában ugyancsak a minister által kiadott „Utastás“ egyes főbb pontjait; az egész egyébiránt a m. kir. tudomány- egyetemi nyomdában Budapesten 1 koronáért kapható. Következik ezután 2 római köztvény, melyek a lelkészkező papságot érdeklik. A személyzeti változások után — lapunk mai száma hozza — felhívja püspök urunk papjait és híveit a kath. sajtó pártolására és támogatására; egyzermind kijelenti, hogy a szerényebb ellátásu lelkészeknek hajlandó egy ker. szellemű napilapot vagy folyóiratot küldetni, ha ebbeli kérésükkel f. hó 28-ig hozzá fordulnak. „Ezzel azonban“ — jegyzi meg püspök urunk — „senkit sem akarok felmenteni azon szoros kötelesség alól, hogy tehetsége szerint a kath. sajtó felvirágoztatásáért anyagi áldozatot is hozzon.“

— **Személyzeti.** Veress Antal nagykaszoni plebános saját kérelmére az alsóki és kásóni főesperesi tisztt alól fölmentvén, püspök urunk Hosszu Ferenc csik-szt-királyi plebánost és szentszéki főnököt bízta meg a főesperesi teendőkkel s öt egyuttal a ebbeli kérésükkel kerület alaperesévé nevezte ki; Kovács Mihály, kit a csik-szepvizi hívek bizalma első helyen jelölt plebánosnak, csik-szepvizi plebánossá, Incze Domokos szintén a hívek által való megválasztása után csik-csicsói lelkészszé kinevezették; Németh Gyula Küküllő-Keményfalvára rendeltetett h. lelkézi minőségben, Kacsó Boldizsár csik-esatoszezi segédlelkész pedig hasonló minőségben Gyergyó Ditrőra helyeztetett át.

— **Irodalmi Társulatunk közgyűlése.** Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulatunk f. év. dec. 29-én d. u. 5 órakor a helybeli gymnasium tanácstermében közgyűlést tart. Tárgysorozat: 1.) Elnöki megnyitó. 2.) Titkári jelentés. 3.) Alkalmi felolvasások tartanak: Péter János dr. gym. tanár és Vezér László papnevelő-intézeti praefectus. 4.) Számadások megvizsgálja. 5.) A szerkesztő bizottság kiegészítése. 6.) Indítványok, melyek a mennyiben a tárgysorozattal nincsenek összefüggésben 24 órával a közgyűlés megnyitása előtt az elnöknel bejelentendők. Gyulafehérvár, 1901. dec. 20-án. Dr. Ujfalusi T. József elnök, Eröss József titkár.

— **A bécsi Pázmányintézetnek** f. hó 10-ikén előkelő látogatói voltak. Gróf Majláth Gusztáv, erdélyi püspök ur. szerezécseltette kétnapi ottartózkodásával az intézetet, miközben az intézet növendékeit, kik között ő is helyet foglalt egykor, kedves atyai monddával teljesen megnyerte. Barátságos beszélgetésben vezérforjalat nyújtott nekik — életének hű mását az egyház szeretetére, védelmére, — a bántalmak szives elviselésére, — ha azok a vallás szeretete következtében érnek bennünket, — a benső lelki életre. Szent misét is mondott nekik s érettek, — szokásos prédikációkat is meghallgatta, — celláikban, muzeumaikban meglátogatta, egyzszóval szeretete egész megelevél halmozta el. Ugyanaz időben vele h. látogatóikkal a Hohenlobe berceguók tisztelték meg a Pazmaneumot, — társaságukban a kis Károly főherceggel.

— **Papszentelés.** Püspök urunk f. hó 21-én házi kápolnájában szentelte fel áldozó papokká *Tunyogi Csapó Endre* erdély-egyházm. diaconust, altörzi sejdélelkészét és *Fr. Herman Bonifác* diaconust s zst. Ferencrend tagját. *Diaconusokká* szentelte *Holló Jánost* egyházmegyénk végzett theologusát és *Fr. Biró Lőrincet* a zst. Ferencrend tagját. Feladta továbbá püspök urunk a III. é. theologusoknak a tonsurát s a kisebb rendeket, a II. és I. é. theologusoknak pedig a tonsurát. Ezzel kapcsolatban megemlíjük, hogy *Tunyogi Csapó E.* első szentmiseáldozatát karácsony első napján fogja a Mundeuhatónak a tövisi templomban bemutatni.

— **Ajándékok gymnasiumunknak.** Kemenes Ferenc pápai praelatus és veszprémi nagyrepost ur költeményeinek két kötetét, özv. Baruch Gyuláné pedig Jókai Mór összes műveinek jubil. kiadását ajándékozta gymnasiumunk gazdnyvtáranak. Rejőd József ügyvéd több római pénzdarabbal kényeztetotta ugyancsak gymnasiumunk régiózi gyűjteményét. A nemeseleltű adakozóknak ezen az uton is hálás köszönetet mond a tanári testület.

— **Oltáregyesületi hírek.** Az oltáregyleti igazgató urakat nagyon kérem, sziveskedjenek részletesen megírni, milyen szokás van egyes helyeken az éjtéli szt. mise előtt? Vajjon mondják-e az egész officiumot vagy annak kezdő részét (Iuvit. Hymn. Te Deum)? Hol mondják s milyenszertartással? A szt. mise alatt van-e valami szokás, van-e még valami a szt. mise után? Több helyről kérdést intéztek hozzám, azért ohajtánám ismerni a szokásokat. *Másoktól is* hálás köszönettel veszem a szives értesítést.

Kézdi-Polyánban megalakult az egyesület; a jegyzőkönyvet s a nevsori 119 tagról megkaptuk. Minden hónap első vasárnapján reggel 8-tól délután 4 óráig van a közös Szentegimádás — szt. mise végével vagy akadályoztatás esetén a délutáni isteni tisztelet alkalmából szt. beszéddel az Oltári szentségről.

Bélfalván (K.-Polyán filialis) szintén külön egyelet alakult, a tagok száma 100. Mind a kettő a központtal szellemileg van egyesülve, a gyűjtött pénzt K.-Vásárhelyre küldik, bönnet az anyagi segítséget kapják; a központ által a bucsu-nedeményekben részesülnek, a egyszersmind a közös Szentegimádást egészen a központi szabályzat szerint tartják. Vivant sequentes a kézdiorbai kerületből!

Főző számunkban táblázatos kimutatást közlök ez évben alakult egyelet-kről és a tagok számáról; kegyeskedjenek ez alatt az új tagokat bejelenteni.

Az *Eucharisztia társulat* egy tagja írja: „sok lelki vigaszt, kegyelmet és megnyugvást nyújtának az adoratiók; sokszor el kellene csüggedni, ha az Oltáriszentségben élő Ur Jézus meg nem erősítene és meg nem nyugtatna. Valóban a lelki frissesség megszerzésére nincs oly alkalmas eszköz, mint az adoratio“.

— **Nyilvánossági jog.** A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter a kézdívásárhely kantai róm. kath. gymbázium V. VI. és VII. osztályának az 1901—2-ik tanévre a nyilvánosság jogát megadta.

— **Fonnyadt levelek.** Sietünk kijelenteni, hogy ez az ősziesség bangulatu kif-jezés a zsidókra vonatkozik, jelesül pedig a kitért zsidókra. A felelősséget a kitértelért azonban nem mi vállaljuk, mert a „fonnyadt levelek“ nem épen bizelgő nevével az Egyenlőség című „politikai jellegű, zsidó felekezeti és társadalmi hetilap“ tiszteli meg a kikereszelt-kedett zsidókat, irván egyik legutóbbi vezércikkében, hogy: „Két éve, hogy újból antiszemita szelek járnak Magyarországon és két éve, hogy erősen hullanak a fonnyadt levelek a magyar Izrael fájáról.“ Az igazság kedvéért hozzátesszük, hogy az „Egyenlőség“ maga sem tart jogot az eredetiségre, mert a kitért zsidókat — mint ő maga írja — Matatias nevezte el először fonnyadt leveleknek Matatias idejében azonban a kitért zsidók a pogány hitet vették föl, míg mostanában — az „Egyenlőség“ kimondhatatlan keserűségére — a katolikus vallásra térnek. Erdekes, hogy a zsidó újság csak katolikus hitet emleget s nem keresztény hitet általánosságban. Ennek a finom disztinckciónak kétféle okát sejtjük. Az első az, hogy az „Egyenlőség“-nek a többi keresztény vallás együtt véve sem fáj annyira, mint a katolicizmus, a másik pedig — a mely különben összefügg az elsővel — hogy a kitért zsidók tulajdonomban részben katolikusok lesznek. A kitérésnek számával meg lehetünk elégedve. Mint az „Egyenlőség“ konstatálja, a szám öt esztendő óta megkétszereződött. 1896-ban 220 magyar zsidó tagadta meg apai hitét. 1900-ban már 441-en keresztelkedtek ki. Borzasztó. A zsidó elég szapora faj, de száz perceutle öt év alatt csak a kitért zsidók szaporodtak! Az „Egyenlőség“ ezt az állapotot oly gyalázatosnak találja, hogy citálja Matatias és fonnyadt leveleknek nevezi a kitért zsidókat, a kik csak hulljanak le, ha már le akarnak hullani. De ezen a ponton nekünk is volna egy szerény megjegyzésünk. Pár hónappal ezelőtt az „Egyenlőség“ ugyancsak a kitérésokről írt, de akkoriban egészen más volt a véleménye s ugyanazokat, a kiket ma fonnyadt leveleknek mond, a magyar zsidóság színejavának nevezte. Igaz, hogy ugyanabban az időben egy versben a kitért mint aljas szemét és söpredék is szerepeltek, de volt

az „Egyenlőség“-nek egy napon panaszos hangú vezércikke, mely szidta a mai ál-liberális állapotokat, melyeknek kényszer alatt épen a tanult, az intelligens, a magyar, a lateiner-zsidóság kénytelen boldogulása érdekében megtagadni a zsidó hitet. Látnivaló, hogy az „Egyenlőség“ nem valami nagyon következetesen kezeli a kitért zsidókat s ez szolgáljon nekik vigasztalásul. Mert ha ma sárral dobálja és léha, hitetlen söpredéknek nevezi is őket, holnap már a keresztény társadalmat fogja szidni, azt az álliberális, kegyetlen, keresztény társadalmat, mely a zsidóság színe-javát kényszeríti arra, hogy kereszténynyé — sőt mi több: katolikusná legyen. (E. K.)

I R O D A L O M.

* *Japán mesék.* A Szent-István-Társulat az idén karácsonyra a gyermekvilágot olyan ajándékkal lepte meg, mely a felnőtt embert is joggal érdekelheti: kiadott egy kötetre való japán mesét, reget és mondat Akantisz Viktor könyved, világos magyaros áttüzetésében s pazar számú illusztrációval, melynek stílizált formája fölötte szerencsésen alkalmazkodik a szöveghez. A kötet — mint mondtunk — a fiatalágnak van szánva, de könnyű b-latni, hogy a felnőtteknek is szól. Japán ma kétségtelenül a legérdekesebb ázsiai ország, de őszintén megvallva, jobbara csak a hírlapok révén ismerjük ama tudósítá sok alapján, melyek gyakran nem valami híven számolnak be arról a mohóságáról, melylyel az érdekes ázsiai szigetország az európai kultúrát fölzalvíja. Aligha túloztunk tehát, amikor azt mondtuk, hogy a Szent-István-Társulat új képeskönyvét felnőttek is forgathatják. Ez a mesegyűjtemény valódoság panorámája, mely érdekes és tarka változatokban revelálja életünk a japáni népeket. Megtalálni bennük a japániai egész erkölcsi világnézetét, életfelfogásukat, meglehetősen finom érzéküket a család élet, kiváltképen pedig a szülői és fiai szeretet iránt: vallásukat és babonáikat, kedvesen állataikat és virágaikat, humorukat, mely nem egyszer groteszk, költői érzéküket, mely kivált a természeti jelenségek visszatükröz-tetésében nem egyszer finom és érteljes. Igaz, hogy tudományos szempontból néve a dolgot, a Szent-István-Társulat könyve nem tökéletes, mert nem ölel föl mindent, a mi az anyagból rendelkezésére állott, de ennek oka egyszerű és természetes. A Társulat a gyermekvilágnak akart ezuttal olyan könyvet nyújtani, mely szórakoztatósság, mulattasson, gyönyörködtessen, de egyuttal tanítson. Csakis olyan meséket válogathattak tehát össze melyek n erkölcsi magva, életfelfogása nem ellenkezik a krisztusi morállal és a keresztény tanításokkal. Magától értetődik tehát, hogy nem lehetett bevenni a gyűjteménybe olyan meséket, melyekben bosszúnalás, kegyetlenkedés a főmotívum s mellyőni kellett olyanokat is, melyek a keresztény erkölcsi szempontjából megállhattak volna de pedagógiai tekintetben alkalmatlanoknak látszóttak. De a mit a gyűjtemény így sokoldalúságban vesztett, busásan kárpótol azért az összeválogatott mesék művészi értéke és erkölcsi tartalma. Azt hisszük, jobb karácsonyi ajándékkal a Szent-István-Társulat nem is kedveskedhetett volna a gyermekvilágnak. Hiába a szülők mesét kérnek a gyermekek számára és újra mesét, már pedig mesegyűjteményiük mind-össze is kevés van. G. imm, Andersen, magyar népmesék s Vambéy indiai meséi, ez ugyszólván minden ami eddig rendelkezésére állott. A Szent-István-Társulat körültekintő buzgó ságából most szaporodott a szám a Japán mesékkel, mely egy egészen új világot tár föl a gyermekék előtt. S ezt az új világot pompásan magyarázzák Akantisz Viktor illusztrációi melyek a mesékben előforduló ismeretlen állatok és tárgyakat kitünően megrajzolva mutatják be. Valóban örülhetünk e gyűjteménynek, s nem csupán a gyermekek miatt. A Japán mesék mélyén rejli poézist a gyermekek ugyis csak akkor fogják megérteni, ha majd felnőnek. Ara köve 2 korona 40 fil. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában: Budapest VIII. Szentkirályi utca 28.

* *Don Luis Culoma elbesszlése.* Spanyol eredetiből fordította Jándi Bernardin. A Családi Regénytár 16-ik és 17-ik

kötete. A modern spanyol életet senki sem ismertette meg úgy a külfölddel, mint Coloma. Fernan-Caballero regényei az elsők, melyek féltrebbentik a fátyolt, mely a külső világ szemé elől mindeztől elzárta a spanyol falusi és városi családi életet. De csak Colománál tűnik föl első ízben az a közvetlenség, melyről fogva egy csapásra megkedveljük személyeit s úgy érezzük, hogy bizalmas ismerőseink között vagyunk. A mi Turgenyev az orosz Jakobsen és Topsoe, Drachmann és Pontoppidan a dán, Kielland és Garborg a norvég, Balzac s követői meg Bourget és Maupassant a francia irodalomban, az Coloma a spanyolban. Az ő tolla megleveníti mindazokat az álomképeket, melyek Spanyolország neve hallatára rajzani kezdenek képzeletünkben. S ez megfigyelő képességének, erejének a műve, melyet el nem kerül a legkisebb részlet, a leghalványabb árnyék sem. Ezekre aztán ráveti humoros kedvének elbájoló sugarait, melyek élelése, láthatóvá teszik a körvonalakat, torzszá, félszég az alakokat s ezekre aztán bőven szórja a gunynak nyilat. Elbeszélései egyformán tükrözik a spanyol nép jellemének kimagasló s alacsony vonásait, akár csak a patak vize a szálás fenýöt s a törpe fészalat, mely partja mentén nő. A Családi Regénytár 16-ik és 17-ik kötetei ezt a kiváló elbeszélőt ismertetik meg a magyar közönséggel. A 16-ik kötet hat válogatott elbeszélést közöl a *Lecturas recreativas* című művből. Műgyökikik egy-egy arckép, genre a spanyol festők modorában, melynek éles körvonalait, eleven színeit mérsékli egy egy realiztikus, humoros ábrnyalat s ez közelebb hozza nem az olasz, hanem a német-alföldi művészethez. De ez alapon aztán apróra megismertjük a spanyol család típusait: a frivol édes anyát, a ki, csak hogy élvezeteiben ne gátolják, megfélelkezik anyai kötelességeiről; a léha apát, ainek kedve telik fia rossz csínyeinél; az ingátag fiút, a ki fokról-fokra stúlyed; a hín anyának jó leányát; a télen, pletykát hordó nőt. Másrészt meg a jó édes anyát, a ki sohse fekszik le a nélkül, hogy távol levő fiának íres ágya előtt ne imádkoznék érte; a józan édes apát, a böles nagybácsit; a tévedésiben is jószívű fiút, a ki nem merül el az élvezet fertőjében, hanem lelkiismerete szavát követve kiúszik belőle; az édes fiatal leányt, a ki a megtestesült ártatlanság tiszta mint a liliom, a tisztaság szimbóluma. A 17-ik kötet, Por tu prójo. Egy pók miatt című hosszabb elbeszélést adja. Rendkívüli kedves történet egy vidéki város előkelő társadalmának köréből, melyre derűs fényt elbájoló varázst vet az ifjú Teresa kedves és a vén leány, Rosita megható alakja. Talán egy elbeszélésében sem csillog-villog annyira Coloma fűszeres humora, mint ebben, a melyben oly természetesen veszi el az erény a jutalmát és a bűn a büntetését. Mély vallásosság áradoz Coloma műveiből, de a hol a vallás dolgairól szól is, nem tagadja meg kópéskodó, humorizáló természetét. Epp vallásos alakjai valódi kabinetalkotások. Haszonnal tanulmányozhatnák legjobb elbeszélőink is, kiknek alkotásaiból ismertük ugyan a magyar társadalomnak minden irányu vonatkozásait, csak azt nem, a mi földi létünk minden megnyilatkozásának megadja vonzó varázsát, bájos színezetét, csak a vallást nem. A mívelt kath. közönségnek pedig a legmégzebben ajánljuk ezeket a maguk nemében páratlan rajzokat és elbeszéléseket, melyek-t Jándi Bernardin, a pannonhalmi főiskola tanára fordított le nagy gondnal nyelvtünkre. A Családi Regénytár egy-egy köteté csinos angolváskötésben egy korona; megrendelhető vagy egyenesen a kiadóhivataltban, a Szent-István-Társulat ügynőkségénél (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. sz.), a hol egyszerűs mind e vallalt előfizetője gyánant is lehet jelentkezni, vagy bármely fővárosi vagy vidéki könyvkereskedésben.

* *Anyaföldön.* Elbeszélések. Irta Andor József (Cyprián). Kiadja a Szent-István-Társulat. A Családi Regénytár 15-ik köteté. Ar. csinos váskötésben 1 korona. Andor Józsefet nem kell bemutatnunk a kerkolikus olvasóközönségnek, mely rég ismeri és szereti ezt a helyly érzésű, filozófogondolkodású, élesen analízáló írórt. De örömmel jelezük, hogy minden egyes újabb köteté erőteljesebb, harmonikusabb megnyilatko-

zásá tehetségének és valóban katolikus világnézetének. A jelen kötet elbeszélései között az első, melyről a köteté nevént nyerte (Anyaföldön), mondhatnám az ő írói Credóját, hivallomását képezi; hisz a Szent-István-Társulat tud. és írod. osztályában is ezzel foglalta el székét. Maradjon is hű mindig ehhez a Credóhoz, a melyben a magyar föld s ezzel kapcsolatosan az ósmagyar keresztény hit, erkölcs és világnézet megvédésére száll sikra a napjainkban miudjobban elhatámasodó, mindent elnyeléssel fenyegető idegen, kozmopolita, nemkeresztény invázió ellenében. A többi elbeszélések is egy-egy komolyabb társadalmi kérdés, betegség vagy visszasság képezi a hátterét. A földön és a csillagok között két leány történetében rámutat a beteges ábrándozás, az éretlen, szentimentális szereltem káros hatásaira, melyek nem ritkán egy egész életet tehetnek boldogtalanná. Viszont az Edith csalódása az érdeklázasság önző ridegségét mutatja be ríktó ellentétben a régi magyar erkölcsi fölfogással. A csomakorrú ember különös címe és különös története alatt mély-séges probléma rejlik. Hogy t. i. az igazi szereltem nem tapad a külső testi szépséghez, sőt érintetlen marad akkor is, ha a testi szépséget bármely váratlan katasztrófa éri. Az Otthon egy fiatal asszonyt saját vigyázatlan ábrándozásából eredő kísértését írja le, a mily diszkrétén, épp oly tanulságosan. Az utolsó elbeszélés az ósmagyar karácsonya, (melyet lapunk mai száma hoz), fűlságosan romantikus történet, erős színezéssel, egyben-másban tán a valószínűségnek is híjával, de mégis sok tanulsággal, mert élénk vonásokkal rajzolja a bűntudat márdosását, a bűnhődés szűkségességét. Andor József könyve nem gyermekek kezébe való; de a felnőt mívelt közönség az író édes jó feleségével együtt, kinek a kötet ajánlva van, élvezettel fogja olvasni e művészi gondallal megírt elbeszéléseket.

* *A magyar kath. énekköltészet a XVIII. századig.* Irta Bartha József dr. Megjelent a Szent-István-Társulat tudományos és szépirodalmi osztályának fölvlasásai között. Budapest, 1901. 8-rét, 40 lap. A szerző az általános bevezetés után történeti áttekintést nyújt a katolikus templomi népének fejlődéséről a legrégibb időkől fogva egészen 1651-ig, a Cantus Catholici megjelenéséig, mely az első nyomtatott katolikus énekeskönyv. E történeti áttekintésből megtudjuk, hogy a katolikusoknak már Hunyadi Matyas idejében volt egyháziilag jóváhagyott magyar énekeskönyvük. Az ilyen könyvek később fölvszt szaporodtak, úgy hogy a nagyszombati zsinat már 1629-ben elhatározta egy-egyöntetű és hivatalos jellegű énekeskönyv kiadását, a mely azonban csak 1651-ben az említett Cantus Catholici megjelenésével valósult meg. A továbbiakban jellemzi a szerző az idáig megjelent vagy ismeretes katolikus énekeket nagy vonásokban. Részletekben szemléli a katolikus és protestáns énekek egymáshoz való viszonyáról. Ennek legvilágosabb kifejezése a Batthyányi kódex néven ismeretes hymnárúm, a melyet már e kódex tudós magyarátója, Wolf is szegletkönek nevezett. A protestánsok kezdetben a katolikus énekeket vették át több-kevesebb változtatással, később maguk is alkottak eredeti énekeket s énekköltészetük nagy fejlődést ért el. A katolikusok énekköltészeté is nagy lendületet vett, főkép a Cantus Catholici megjelenése után. Inentől kezdve a XVIII. század elejétől bőven beszél a szerző a különféle katolikus énekeskönyvekről s ezekkel kapcsolatban az énekköltészet fejlődéséről és tökéletesedéséről is eléggé világos képet fest. Ara 1 korona 20 fillér.

* *A kereszténység története hazánk mai területén a magyarok letelepedéséig.* Irta dr. Balics Lajos. Budapest, 1901. 8-rét, 319 lap. A Szent-István-Társulat Tudományos és irodalmi osztályának kiadásá. Ara 7 korona. Balics Lajostól a Szent-István-Társulat kiadásában régebben már három vastos kötet jelent meg a római katolikus egyház történetéről Magyarországon. Jelen kötet, bár magában önálló, mégis ennek a nagy egyháztörténeti munkának mintegy a bevezető részét képezi, a mennyiben arról szól, hogy mily vallásos viszonyokat találtak őseink bejvetelükkor hazánk mai területén

s másoda régebb és újabb keresztény emlékek és tradíciók állottak néptől: nagy apostolának, szent Istvának rendelkezésére, a mikor nemzetét a keresztény hitre térítette. Szerző előttünk tekvő munkája éppen azért sok olyat tartalmaz, miknek tudása nélkül a további események csak nehezen érthetők. Földözött benne minden tárgyra vonatkozó eddig megjelent adatot; előadása kellemes, lebiúncsölő, írály szépe folyó, magyaros. A díszes kiállítású kötet megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában, Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28/b.

* *Megjelent* „Jézus sz. Szívének követéséről négy könyv.”

Arnold J. Jézustársasági atya után latinból magyarítá Szombathy Sándor kalocsafőmegevei áldozár; kiadja: Jürsöl Antal könyvkiadóhivatala Kalocsán, Pestm. 2-ik kiadás. — Szent-életre vezető könyvet, kedve-ebbet és tökéletesebbet senki sem irt a Kempis-felé „Krisztus követésénél.” „A Jézus sz. Szívének követése” színt annak nyomain halad. Csak még bővebben igyekszik megmagyarázni az üdvözülés útját-módját a Jézus isteni szívének szeretetével iparkodik lángra gyulasztani benulnik a vágyat a szent élet után. Arnold is Kempis modorában szerkeszti négy könyvét. Jézus intelmeket ad, a tanítvány fogadja s fejezetről-fejezetre balad elő a tökéletes-szében. Az első könyv gyengéd, szerető intelmeiben Jézus a maga sz. Szívének erényeivel hasonlítja össze a tanítvány (a keresztány olvasó) szívének bűnös állapotát. A második könyv Jézus sz. szívének követési módját szabja meg a különbféle állapotú keresztényeknek. A harmadik köyben a szenvedő Jézus szíve beszél a szenvedésben csüggedőkhöz. A negyedik arról szól, hogyan egyesítsük megtisztult szívünket méltókép Jézus boldog szívével. E fölötté üdvös lelki olvasmány Jézus szíve tisztelői körében régi nagy kedve tsének örvend, azért a ft. Fordító szíves jogátruházása folytán arra batározott el magam, hogy abból új kiadást rendezek. — Az 52 ivas, díszesen kiállított könyv közreboesátásával és terjesztésével a hívek lelki épülésének óhajtok szolgálatot tenni, árát azért szabtam a lehető legjutányosabban, a kötetlen 3 koronára, a kötöttét 4 koronára, mely összeg beküldése mellett bérmentesen juttatom azt b. megrendelőim címére. Tíz példány rendelésnél egy tiszteletpéldányt szolgálok. A kövátkező katolikus művek szerzőitök még be a nevezett kiadóhivatalban; Szombathy Sándor. A katolikus ember könyve, vagyis némely fontosabb kath. hit. és erkölcs-tani igazságok népszirt fejtegetése. Második kiadás. Kalocsa 1890. — 8-arét 590 old. Ára 2 kor. Szombathy Sándor. Szűz Mária dicserete azaz énekes és imádságos könyv a búcsujáró ker. kath. használatára 2. kiadás, Kalocsa 1882. — 8-arét 224 old. Ára 1 kor. 28 fil. Mayer Béla Spiritismus keresztény katolikus megvilágításban. Négy szabad előadás Kalocsa 1899. — 8-arét 134 old. Ára füzve 1 kor. 20 fil, kötve 2 kor. Komárik István. Magyarország oknyomozó története. A középfoku iskolák VII. oszt. részére. Második kiadás Kalocsa, 1900. Ára 3 kor. Jézus szíve leténye, magyar, német és illyr. ára 100-anként 1 kor. Jézus szíve felajánlás magyar német és illyr. ára 100-anként 1 kor. Századvégi Hódolat imáeság, ára 100-anként 1 kor. 50 fil 1000 drb. 12 kor.

* *Népnaptár* a címe az Oktató népkönyvtár decem ber füzetének. A négy ivre terjedő füzetnek tartalmát a követ-kezőkbe foglalhatjuk. Naptári tudnivalók. A 12 hónap naptár beosztása a naptőjezeteknek szánt hely. Névnepok bétirendes jegyzéke. 1902. vers. Szt.-József a halálban segítő. Akibe a szerencse dörgölődzik. Elbeszélés. A karácsonyfa eredete. A hitelszövetkezetekről. Tennivalók a konyha és disz-kerben az év különböző hónapjaiban. Konyha. Találós kérdések. Postai díjjegyzék. Bélyegilleték. A népies vállalat, mely havonkint 4 ivnyi terjedelemben jelenik meg, új előf-

zetést nyit. Egész évre 4 kor. félévre 2 kor. előre beküldve. Cím: Oktató Népkönyvtár szerkesztősége Budapest VII. Csömöri ut 32. Szíves pártolásra ajánljuk.

* *175 elbeszélés a szentséges Szív ajtatosságának hasznos voltáról.* Gyűjtötte: dr. Keller J. Antal, gótenheimi plebános; fordította: Tornyai Ferenc, csalai kath. lelkész. Ily cím aiaty egy rendkívül hasznos és tanulságos könyv bagyta el a sajtót, melyben — „Jézus Szíve nyilvános tiszteletének eredete”, „Szentek és boldogok példái és nyilatkozatai Jézus Szíve ajtatosságáról”, „Jézus Szívének felajánlott országok, városok, egyházmegyék”, „Jézus Szíve biztos menedékhely minden veszélyben és szükseghen”, „Jézus Szíve az eltévedettek és elesettek gyámola”, „Jézus Szívének szelleme és hatása működése” c. fejezetek alá foglalva — százhötvenöt, Jézus Szívére vonatkozó, szebbnél-szebb elbeszélést találunk. E tényeken alapuló, megható elbeszélésekben behoznyitva látjuk azt, hogy Jézusnak szeretettől lán-goló, könyörölte-s Szíve nem hagyja segítség nélkül azokat, kik bajaikban élő hittel, tántoríthatlan bizalommal Hozzá fordulnak. Azért e könyvet nagy lelki haszonnal olvashatják egyháziak és világiak egyaránt, a lelkipasztorok számára pedig valóságos kincses bányául szolgálnak ezek az elbeszélések a legszentebb Szívről szóló beszédek, oktatások készítésénél. A Jézus Szívének finom acélmetszettü képevel díszített s a szombathelyi egyházi főhatóság jóváhagyásával ellátott művet, mely karácsonyi ajándéknak is kiválóan alkalmas, a legmelegebben ajánljuk t. olvasóink figyelmébe. A 460 oldalra terjedő, 8-ad alakú s csinos kiállítású könyv ára füzve és bérmenten 3 korona 60 fillér, hitanhalgatóknak 2 korona 40 fill. Gyűjtők 10 példány után egy tiszteletpéldányban részesülnek. Megrendelhető a kiadó „Egyházmegyei Könyvnyomdá”-nál Szombathelyen.

P á l y á z a t.

— *A gyergyó-csomafalvi* róm. kath. segédkantortanító állomás megüresedvén, arra ezennel pályázat hirdettetik. Jövedelmei: 1) Rozskepe 42 $\frac{1}{2}$ kalongya pénvértékben 170 korona 2.) Zabkepe 62 $\frac{1}{2}$ kalongya 125 korona. 3.) Uspora 70 korona. 4.) 44 terrü búkkfa 88 korona. 5.) Favágási illeték 20 korona 6.) Stóla átlag számitva 100 korona 7.) Ajtatos alapítványokból 25 korona 8.) Tanítófizetés címen a község pénztárából havi előlege részletekben 240 korona 9.) Az iskola pénztárából havi előleges részletekben 60 korona. 10.) Természetbeni lakás, a mely áll: 2 szoba, konyha, kamra, pince, sütőház, istálló és csür a kántorral közös telken és egy kis veteményes kert. 11.) Erdőletési és legeltetési jog a régi alapon. Köteleaségei: 1.) A mindennapi és ismétő tanköte-leseknek az iskolaszék által meghatározandó osztályainak önálló tanítása. 2.) Segédkantori és sekrestyési teendők végzése. 3.) Vasár és ünnepnapon szentmise előtt a szent-olvasó előimádkoztatása és a betegek látogatásánál jelen lenni. 4.) A templom tisztogatóra és harangozóra felügyelni. 5.) Esetleg faiskola kezelés, melyért külön díj fizettetik. Pályázni akarok kőlőleg felszerelt folyamodványaitak alattirt iskolaszéki elnökhöz 1901. december hó 30-ig nyujták be. Csak okleveles pályázhat.

Gyergyó-Csomafalván, 1901. december hó 12-én.

Balló János,

plebános, iskolaszéki elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Zlamál Ágost.

Szerkesztőtársak: Eröss József, Péter Janos dr., Szilveszter Ferenc dr., Wagner Sándor.

Nyomatott Papp Gyöngynél a plisp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.